

ÎN SPATELE BLOCULUI

Anul 2017 a adus o serie de surprize editoriale foarte plăcute la capitolul debuturi. Una din aceste surprize e *În spatele blocului**, romanul brașovencei Mara Wagner. Mara Wagner reușește, în numai 264 de pagini, să contureze cu vigoare spațiul în limitele cărui va cuprinde imaginea de înaltă fidelitate a copilăriei petrecute sub regimul comunist.

Sub acest aspect, al preciziei cu care e definit traseul profund individualizat al tinerilor crescuți în comunism, cartea se aseamănă, până la un punct, cu *Copilăria lui Kaspar Hauser*, a lui Bogdan-Alexandru Stănescu. Zic până la un punct pentru că, dacă în volumul lui Stănescu e reliefată maturizarea lui Bobiță, cu accent pe experiențele sale personale, pe componenta psihică și, în general, pe tot ceea ce-l particularizează, Mara Wagner procedează la o discretă de-personalizare a Mariei, personajul ei. Scopul pare acela ca ea să poată întruchipa, cam ca Nică a lui Ștefan a Petrei, un fel de copilărie a copilului – nu universal, ci – să-i zicem, „național”. Ca orice copil de vârsta ei, Maria strânge clasoare cu timbre, face schimb de surprize de la guma de mestecat, își decorează pereții cu postere, joacă Elastic în fața blocului, crește și se îndrăgostește, pierde vremea cu „golani” în curtea blocului, vinde sticle goale ca să-și cumpere diverse mărunțișuri de la librărie etc., însă nu există o coliziune autentică între idealurile, așteptările tinereții și realitatea decepționantă și repulsivă din jur. Maria pare să accepte fără rest și fără să o chestioneze insistent starea de lucruri existentă, de ale cărei mici bucurii profită ca oricare alt tânăr de vârsta ei, poate și mulțumită faptului că lipsurile familiei sale sunt mai mici în raport cu ale altora și suplinite, deseori, de pachetele primite de la rudele din Germania: „Rudele din partea tatălui, sași de etnie germană, emigraseră cu ani în urmă în RFG și acum le trimiteau periodic pachete cu alimente, produse de igienă și uneori haine care, găsea Maria, aveau până la prima spălare un miros specific, miros de străinătate. Mariei îi mai plăceau și săpunurile *Fa* și spray-urile *8x4*. Uneori, când mama ei nu era acasă, s-o certe că-i consumă spray-urile, își dădea cu puțin spray după ureche. Iar săpunurile oricum le țineau prin dulapuri, deschise, ca să capete și hainele lor miros de Germania.” (p.67).

Mara Wagner face din adolescența de 13 ani un martor atent și creditabil al contextului. Parcursul Mariei în roman e mai puțin convingător și lipsit de profunzime în raport cu *fundalul* poveștii, care captează permanent atenția. Pare că rolul ei e, mai curând, acela de a face posibilă nararea poveștii comunismului românesc, văzut prin ochii unui copil, cu interminabilele sale cozi la alimentele de bază, cu apa caldă care curge la robinet doar sâmbăta, cu bezna care se lasă seara peste cartiere, cu televizorul care prinde viață numai două ore pe zi ș.c.l..

Din toate aceste aberații ale sistemului, două anume tind să și se lipească de retină, la lectura cărții Mariei Wagner. Prima e legată de ceea ce-nseamnă pentru un copil experiența neplăcută și, uneori, zadarnică a cozilor nesfârșite la un produs foarte râvnit și care ajunge rar în magazine, cum sunt bananele: „Când îi veni rândul, întinse mâna cu bani spre vânzătoare, plină de așteptări. Privirea goală a vânzătoarei avea culoarea halatului de pe ea, un bleu spălăcit. – S-au terminat, o anunță femeia sec. Maria rămase cu banii în aer, părând să nu priceapă. În spatele ei, oamenii se înghesuiau pe lângă gemuleț, încercând să vadă înăuntru. – Nu mai sunt, strigă vânzătoarea cu glas strident, cât să o audă toată lumea, și Maria simți o arsură ascuțită pe interior. Focul îi urcă fulgerător din stomac până în timpane, își simți urechile cum se înfierbântă, și tâmpilele cum îi pulsează. Își retrase încet mâna cu banii și o băgă în buzunar. Se îndepărtă câțiva pași și rămase locului, nehotărâtă parcă dacă să plece sau nu, cu privirea spre ferestra pe care vânzătoarea se pregătea s-o închidă.” (p.208-209).

Cea de-a doua descrie modul în care copiii învață foarte devreme, acasă, ce anume au voie să discute în public și ce nu – o îndocinare necesară, de care are parte și Dragoș, fratele Mariei: „– Tu îl iubești pe tovarășul Ceaușescu, Dragoș? Îl întreba din când în când bunica. – Nu, răspundea cel mic. – Ba da, îl iubești, îl învața atunci bătrâna. Pentru că ne dă mâncare bună. – Da, îl iubesc, repeta copilul. Pentru că ne dă mâncare bună. Și mai lua o lingură din supa instant, cea făcută din cubulețe trimise pachet din Germania.” (p.68).

Blocul Mariei Wagner nu seamănă cu blocul lui Petru Cimpoeșu. Nu e vorba aici despre coloratura vieților meschine ale locatarilor, cu micile lor drame, secrete, nebunii – pentru că viața-n sine era o dramă și-o nebulă lipsită de secrete –, cât despre experiența sordidă de a trăi comunismul într-un oraș semi-ruralizat, un oraș în care oamenii se spală la lighean, cresc găini și taie porcul între blocuri. Autoarea aglutinează în romanul ei toate clișeele vieții dinainte de 1989, dintr-o preocupare riguroasă pentru înregistrarea exactă a cotidianului deviant dintr-o epocă tristă și cenușie. Și face asta cu o mână fermă de scriitor, folosindu-se de o linie narativă eficientă în simplitatea ei, de diverse decupaje realiste și de un umor discret, cu care își înzestreză, deopotrivă, personajele. Urmarea e o scriitură lucidă, susceptibilă de a reda cu claritate toate tușele întunecate ale unei copilării atipice, dar strălucitoare prin intensitatea și candoarea cu care sunt trăite experiențele care îi sunt specifice.

*Mara Wagner, *În spatele blocului*, Editura Nemira, București, 2017